

De voordelen van een klimaatbestendig Zeeland voor maatschappij en natuur

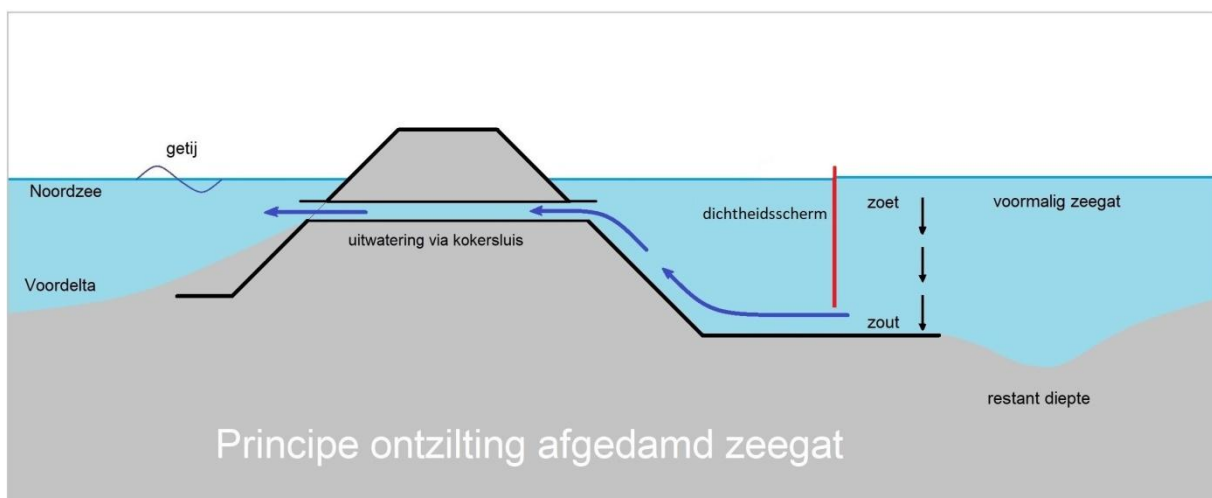
De achteruitgang van het milieu

Sinds de aanleg van de Deltawerken blokkeren harde zoet-zout scheidingen de ecologische samenhang tussen zee en rivieren. Nederland kan zo nooit aan haar internationale verplichtingen voor de [migratie van trekvis](#) voldoen.

Zeeland werd [zouter dan ooit](#) met afname van gezonde biotopen. Zowel de Oosterschelde als de Grevelingen kennen nu problemen als nutriëntentekorten, forse afname van biomassa en toenemende zuurstofarmoede. De zoute wateren veroorzaken zoetwatertekorten, afname van milieukwaliteit, voortgaande verzilting en een gebrek aan noodberging. Gelijktijdig leidt een toegenomen concentratie van nutriënten en verontreiniging in zoete wateren tot overlast van blauwalgen en botulisme. Al met al een situatie met veel nadelen voor mens en natuur.

Verzoeten door selectieve onttrekking

Het streven is nu om waar mogelijk zoet water vast te houden. Dat kan het beste in de voormalige zeegaten. [Verzoeten](#) door te hevelen met behulp van getij op zee is CO₂-neutraal en tevens het meest milieuvriendelijk. Uit de studies van de Deltadienst kwam naar voren dat selectieve onttrekking van zuurstofarm zout water vanaf de bodem en het gelijktijdig inlaten van zoet rivierwater aan het oppervlak het meest doelmatig is (zie figuur).

Bron: Ir. W. Lases

Na verzoeting kan het water ververst worden voor een gezond blijvend en zuurstofrijk milieu. Dit is van belang voor de omzetting van organische stoffen en een rijk waterleven.

Het niet voldoen aan de zoetwatervraag voor doorstroming wordt nogal eens aangehaald als een argument dat verzoeting onmogelijk zou zijn. Bij doorstroming stroomt echter het merendeel van het ingelaten zoete water over de zwaardere zoute onderlaag naar zee. Voor geleidelijke verdringing van het onderliggende zoute water door aanvulling van de zoete bovenlaag zoals hier omschreven is meer dan voldoende zoet water beschikbaar.

Klimaatverandering en natuur

Nog langer streven naar behoud en herstel wordt zinloos. Zoute getijdenmilieus zullen immers met de zeespiegelstijging meestijgen, totdat er alsnog voor een ander waterbeleid gekozen moet worden. Beter is nu al toekomstgericht te gaan beschermen.

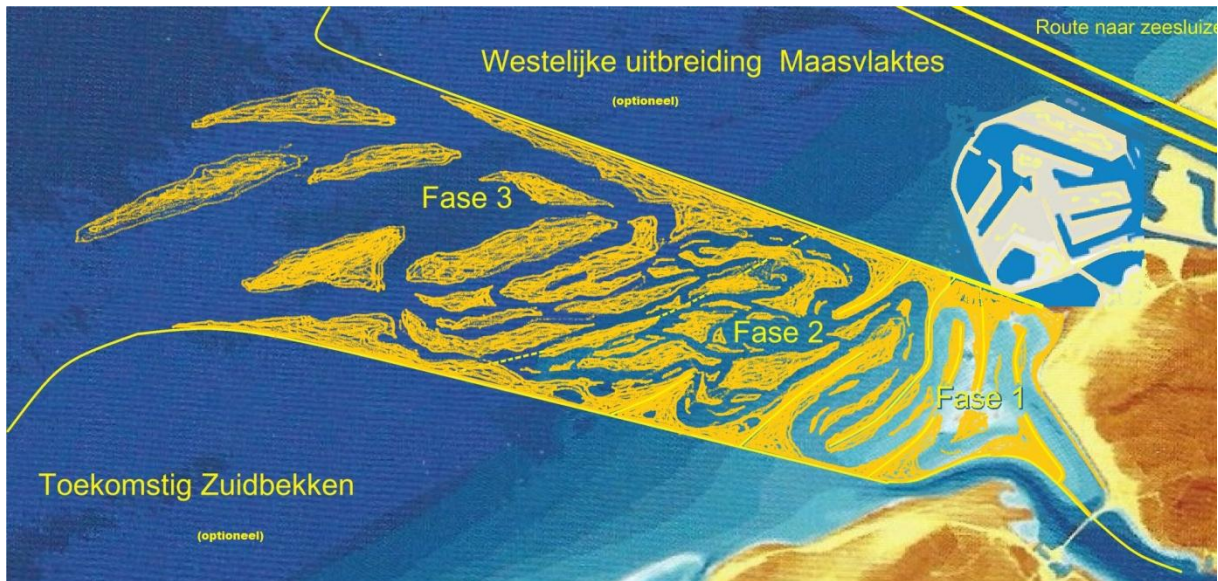
Een klimaatbestendig Zeeland vraagt om kustverkorting, [verzoeting](#) en noodberging.

Hoe eerder het zoete toekomstbeeld van Zeeland omarmd wordt, des te eerder kunnen gerichte processen voor het behoud van Zeeland aanvangen zoals het verzoeten van de wateren en in een later stadium de aanleg van een kustbekken. Dit geeft zeewaterveiligheid, noodberging voor rivierwater, tegendruk aan verzilting, maximale zoetwaterbuffer, vrije uitstroom van de rivieren en behoud van infrastructuur en landbouwareaal.

Het is wel van belang ervoor te zorgen dat de natuur mee kan liften met de komende veranderingen. Daarbij hoeven de gewenste milieus niet te verdwijnen, maar kunnen ze zich westwaarts verplaatsen, terwijl op de oude locaties gezonde zoete milieus ontstaan. Met het verzoeten van de Zeeuwse wateren wordt geleidelijk de compartimentering opgeheven en verdwijnen de harde grenzen tussen zout en zoet.

Doorgaans denkt men bij vismigratie aan zalm, steur en paling en staat men er minder bij stil dat ook trekvissen zoals prik, fint, houting, elft en spiering het zoete water opzoeken om zich voort te planten. De voormalige zeegaten veranderen na verzoeting in kraamkamers voor tal van organismen, waaronder zowel trekvissen als zoetwatervissen.

Vismigratie wordt pas mogelijk met de vorming van migratierivieren op ondiepe zeevlaktes. Dit begint door met strekdammen en [golfdempers](#) de natuurlijke kustaanwas en eilandvorming te stimuleren en vervolgens met afwisselende dwarsdammen een tientallen kilometers lange zoet-brak-zoute stroomroute voor de monding in zee te laten ontstaan. Zo worden lang gekoesterde wensen realiteit, zoals permanente migratieroutes (zie figuur), estuaria, zeewaartse aangroei en schorvorming.

Impressie van een migratierivier voor de Haringvlietdam op de Slikken van Voorne (fase 1) met een zeewaarts evoluerend estuarium (fase 2) en opkomende platen (fase 3).

Kortom, een gouden toekomst voor de natuur ligt binnen handbereik, als we maar bereid zijn om ons aan te passen, net zoals de natuur dat door de eeuwen heen heeft gedaan. Elke verandering van biotoop wordt optimaal ingevuld door de natuur met tal van organismen. Dit proces behoeft geen wetenschappelijke begeleiding. De mens kijkt toe hoe de natuur zich ontwikkelt en evolueert.

Herstel van de ecologische verbindingen tussen de zee en de stroomgebieden van de grote rivieren is tevens de grootst denkbare bijdrage die Nederland kan leveren aan de West-Europese natuur. Laat de natuur ditmaal de boot niet missen en zorg dat ze kan meeliften en samenwerken met de komende transitie door te waken over de milieukwaliteit en sturend mee te bewegen met de veranderingen die zich gaan voltrekken.

Visserij en schelpdierkweek

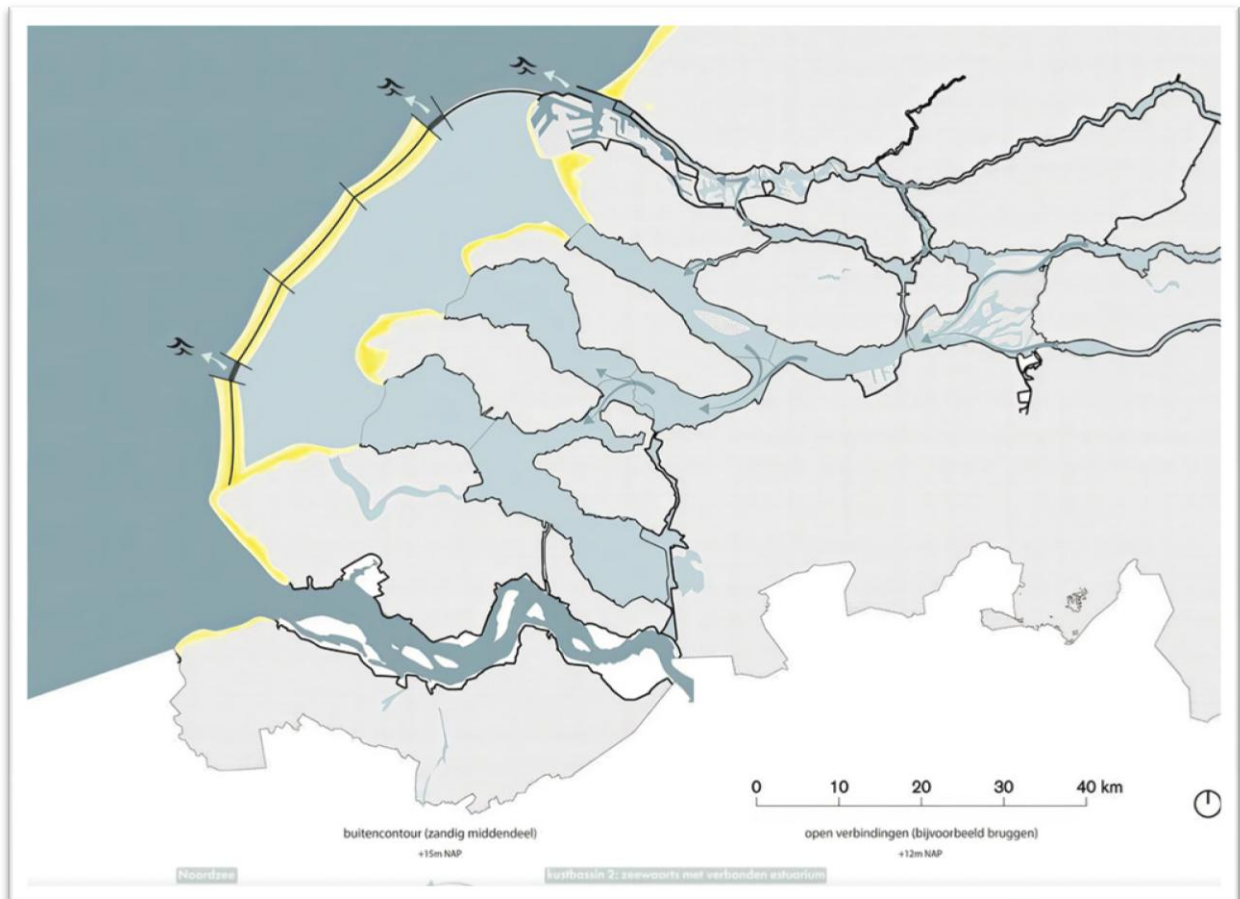
Het gaat niet goed met de visserijsector en de schelpdierkweek. Er is veel aan gelegen om deze sectoren een rooskleurige toekomst te bieden. Met gezonde milieus en meer open verbindingen zal de visstand rijkelijk toenemen.

Voor schelpdierkweek ligt de toekomst vooral in mobiele drijvende hangcultures, die voor anker gaan op die locaties waar stroming, zoutgehalte en voedingsstoffen optimaal zijn. Ook valt te denken aan kweekbassins met doorstroming van brak water. Zowel een kustbekken als de windparken kunnen gebruiksgebieden worden voor drijvende zonneparken, natuurontwikkeling en voedselkweek.

Een hernieuwde voorkeursstrategie

Zeeland heeft de ambitie om de eerste klimaatbestendige regio ter wereld te worden. Het Rijk kijkt naar de provincie Zeeland of deze regionaal het voortouw neemt met het Coalitieprogramma 2023-2027 provincie Zeeland als vertrekpunt.

Dat vraagt om technische expertise, ecologisch inzicht en een daadkrachtige organisatie.

Een kansrijk toekomstbeeld: zoete wateren en een kustbekken Bron: RWS 2024

De resultaten van het Kennisprogramma Zeespiegelstijging zijn van belang voor het te ontwikkelen Gebiedsplan 2050, met als onderdelen de hernieuwde Voorkeursstrategie Zuidwestelijke Delta 2050 en een Uitvoeringsprogramma 2050.

De voorkeursstrategie wordt in 2024 en 2025 herijkt en is weer input voor de herijking van de Nationale Deltastrategie.

Er moet dan ook spoedig een beleidsvisie tot stand komen voor zoetwaterverdeling, buffering van zoet water en extra noodberging. Niet terug naar wat ooit was, maar voortgang. Gooi het roer om naar een gezond waterbeleid. Go with the flow!